

Barbara Jelonek

(Uniwersytet Wrocławski)

Przegląd kluczowych spraw dotyczących uporczywego nękania w Japonii po znowelizowanym ustawodawstwie z 2013 i 2017 roku

ABSTRACT

An overview of key issues related to stalking in Japan following the amended legislation of 2013 and 2017

In this article, the author describes the legal specifics of key cases regarding stalking in Japan after the amended legislation of 2013 and 2017.

Przegląd kluczowych spraw dotyczących uporczywego nękania w Japonii

Wstępem do rozwinięcia stanu prawnego w Japonii w niniejszym artykule będzie omówienie przypadków stalkingu przez nowelizacją z 2013 roku oraz kolejną nowelą prawną z 2017 roku¹.

W tym miejscu chciałabym omówić kluczowe sprawy dotyczące przypadków stalkingu w Japonii od momentu powstania pierwszej ustawy *Sutōkā Kisei Hō* z 2000 roku², następnie przypadków, które wpłynęły na jej rewizję, a także spraw, które sprawiły, że weszła ona w życie szybciej niż planowano.

CASE STUDY I

Ofiara: *Saaya Suzuki*

Sprawca: *Charles Thomas Ikenaga*

Data: *08.10.2013*

Przebieg sprawy: 21letni Charles Thomas Ikenaga został aresztowany w październiku 2013 roku po tym jak zadźgął na śmierć 18letnią licealistkę i początkującą aktorkę Saaya Suzuki w mieście Mitaka na terenie stołecznej prefektury Tokio. Suzuki i Ikenaga poznali się poprzez portal społecznościowy Facebook, zaś Ikenaga zaczął nękać ofiarę po ich rozstaniu³. Spotykali się rok zanim Suzuki wyjechała

¹ Ustawa *Sutōkā Kisei Hō* (ustawa nr 102 z 2006 r.) <http://elaws.e-gov.go.jp>, dostęp: 30.06.2018 r.

² Tamże.

³ Otake T., Is Japan waking up to the menace of stalking?, 10.08.2016, http://www.japantimes.co.jp/news/2016/09/10/national/social-issues/japan-waking-menace-stalking/#.WGvk_fnhC00, dostęp: 30.06.2018 r.

na studia⁴. Ikenaga po rozstaniu wysyłał jej liczne wiadomości, w których to nękał ją i straszył tym, że ją zabije. Zgodnie z pierwszą wersją zdarzeń Suzuki została zamordowana w swoim domu w dniu 8 października 2013 roku, kiedy stalker włamał się do domu Suzuki i ukrył się w komórce pod schodami na około dwie godziny wcześniej, aż Suzuki wróciła do domu ze szkoły i wtedy Ikenaga wyszedł z szafy i wbił nóż w jej ramię i żołądek, gdy znalazła się przy drzwiach tej szafy⁵. Zgodnie z drugą wersją zdarzeń w drodze powrotnej do domu ze szkoły tuż przed domem Suzuki Ikenaga zaatakował ją i dźgnął w szyję nożem⁶. Przechodzień usłyszał jej krzyk i widział jak Ikenaga zadaje jej jeszcze kilka dźgnięć w brzuch. Gdy matka ofiary usłyszała krzyk córki wybiegła przed dom i wezwała pogotowie. Ofiara zmarła w szpitalu w wyniku zadanych ran. Organy ścigania zatrzymała sprawcę, który przyznał się do zarzucanego mu czynu. Warto zaznaczyć, że tego samego dnia rano Suzuki wraz z rodzicami udała się na posterunek policji w mieście Mitaka. Uciekając z miejsca zbrodni sprawca udostępnił prywatne zdjęcia ofiary w internecie. Został skazany na 22 lata pozbawienia wolności. Suzuki monitowała nauczycielom ze Ikenaga 4 października krążył obok jej domu, że czuła z tego powodu niepokój i dodała, że w czerwcu zablokowała jego numer tuż po tym jak otrzymała wiadomość z pogroźkami o śmierci. 4 października nauczyciel Suzuki po wysłuchaniu jej skontaktował się z komisariatem policji w Suginami, który był obok szkoły, ale ci przekierowali ją na komisariat policji w miejscu, w którym mieszka, czyli w Mitaka. Suzuki wraz z rodzicami zapytali czy nie funkcjonariusze policji nie mogą zadzwonić do sprawcy i wydać ostrzeżenia, ale jego adres był nieznan. Ponadto nie odbierał połączeń od policji, zaś ta zostawiła mu wiadomość, aby zadzwonił do nich. Warto zaznaczyć, że prawo wówczas wymagało, aby policja najpierw wydała ustne ostrzeżenie sprawcy stalkingu, a następnie pisemne ostrzeżenie, jeśli nie powstrzyma się od dalszych czynności noszących znamiona stalkingu⁷. Funkcjonariusze poinstruowali Suzuki, że jeśli zobaczy Ikenagę to winna zadzwonić do najbliższej jednostki policji. Jeszcze tego samego dnia została zamordowana. Sprawa ta wciąż budzi wiele emocji, ponieważ uwidacznia poważne wątpliwości co do zdolności policji do reagowania na rzeczywiste zagrożenia⁸ - organy ścigania nie wyciągnęły wniosków z poprzednich dwóch przypadków morderstw popełnionych przez stalkerów w Zushi w prefekturze Kanagawa i Saikai w prefekturze Nagasaki⁹. Warto podkreślić, że w trakcie dochodzenia, miesiąc po zamordowaniu Suzuki, podczas przeszukiwania domu Ikenagi ujawniło plik komputerowy, w którym 21-latek zaplanował i opracował plan realizacji przestępstwa¹⁰. Zgodnie z raportami policyjnymi na komputerze sprawcy znajdowała się lista zawierająca takie rzeczy jak nóż, rękawiczki, torba i lina. W pliku znaleziono kalkulacje wyliczające budżet niezbędny do zaaranżowania morderstwa np. całkowite koszty podróży z Kioto (jego miejsca zamieszkania) do Tokio (gdzie mieszkała Suzuki i gdzie planowany był atak). Plik ten utworzono 20 września, a ostatnia aktualizacja pochodzi z 27 września 2013 roku¹¹.

Kyodo, Accused killer says he hid in victim's home, 10.10.2013, <http://www.japantimes.co.jp/news/2013/10/10/national/crime-legal/accused-killer-says-he-hid-in-victims-home/>, dostęp: 30.06.2018 r. ; Kyodo, Stalker in Mitaka murder case sentenced to 22 years, 02.08.2014, <http://www.japantimes.co.jp/news/2014/08/02/national/crime-legal/stalker-in-mitaka-murder-case-sentenced-to-22-years/>, dostęp: 30.06.2018 r.; Stalker hid in closet at girl's home before killing her, 11.10.2013, <https://japantoday.com/category/crime/stalker-hid-in-closet-at-girls-home-before-killing-her>, dostęp: 30.06.2018 r. ; F. Aquino, 18 year old Tokyo girl stabbed to death by stalker after she sought police help, 09.10.2013, <http://japandailynews.com/18-year-old-tokyo-girl-stabbed-to-death-by-stalker-after-she-sought-police-help-0937461/> dostęp: 30.06.2018 r. ; Japanese actress Saaya Suzuki stabbed to death in Tokyo suburb, 11.10.2013, <http://www.whatsonxiamen.com/ent5891.html>, dostęp: 30.06.2018 r.

⁴ S. Matsui, The criminalization of revenge porn in Japan, *Washington International Law Journal* 2015, vol. 24 n. 2, s. 292 i n., <https://digital.lib.washington.edu/dspace-law/bitstream/handle/1773.1/1516/24WILJ0285.pdf;sequence=1>, dostęp: 30.06.2018 r.

⁵ J. Hofilena, Tokyo police reveal stalker kept extensive computer records for planning murder of Saaya Suzuki, 22.10.2013, <http://japandailynews.com/tokyo-police-reveal-stalker-kept-extensive-computer-records-for-planning-murder-of-saaya-suzuki-2238289/>, dostęp: 30.06.2018 r.

⁶ Police must take stalking seriously, 11.10.2013, <http://www.japantimes.co.jp/opinion/2013/10/11/editorials/police-must-take-stalking-seriously/>, dostęp: 30.06.2018 r.

⁷ Ibidem.

⁸ S. Matsui, The criminalization of revenge..., op. cit., s. 292 i n.

⁹ Police must take stalking..., op. cit.

¹⁰ J. Hofilena, Tokyo police reveal..., op. cit.

¹¹ Ibidem.; J. Hofilena, Improved anti-stalking law to be enforced in Japan, 04.10.2013, <http://japandailynews.com/improved-anti-stalking-law-to-be-enforced-in-japan-0437138/>, dostęp: 30.06.2018 r.

CASE STUDY II

Sprawca: *Keiji Shirakawa*

Data: 16.12.2011

Przebieg sprawy: Mieszkaniec Matsudo w prefekturze Chiba, był pierwszym sprawcą aresztowanym na podstawie znowelizowanej ustawy z lipca 2013 r. 40-letni mężczyzna Keiji Shirakawa został aresztowany za wysłanie 23 maili z groźbami do współpracownicy pomimo jej konsekwentnych próśb by zaprzestał swoich działań. Zgodnie z ustawodawstwem z 2000 r. za prześladowanie za pomocą faksu i telefonu groziła kara, zaś w treści przepisu nie zawarto komunikowania się za pomocą poczty elektronicznej¹².

CASE STUDY III

Ofiara: Rie Miyoshi

Sprawca: Hideto Kozutsumi

Data: 6.11.2011

Przebieg sprawy: Para spotykała się w latach 2004-2006, zaś nękanie miało miejsce od 2010 r. Ofiara złożyła zawiadomienie na policji, a 40-letni sprawca został aresztowany w czerwcu 2011 r. na podstawie Sutōkā Kisei Hō. Dostał on wyrok w zawieszaniu. Gdy 33-letnia ofiara wyszła za mąż sprawca zaostrzył swoje działania. Sprawa aktualnego stanu cywilnego ofiary wydała się gdy podczas aresztowania funkcjonariusz policji przeczytał nowe nazwisko i adres męża ofiary. W ten sposób Kozutsumi poznał część nowego adresu zamieszkania ofiary w Zushi w prefekturze Kanagawa¹³. Informacje te zostały wykorzystane w celu pozyskania informacji o Miyoshi. Bardzo szybko sprawca wysłał do ofiary ogromną ilość maili w których oskarżał ją o zerwanie ich „kontraktu”¹⁴. Krótco po tym incydencie na kilku portalach internetowych sprawca próbował zlokalizować męża Miyoshi za pomocą postów, a w nich zawartych próśb o treści zmierzającej do ujawnienia miejsca pobytu mężczyzny, twierdząc, że jest jego dawnym przyjacielem i pragnie utrzymać z nim kontakt. Używając forum internetowego sprawca korzystając z 3 różnych kont internetowych zadał ponad 400 pytań. Niektóre z nich to np. „Gdzie można kupić ostry nóż kuchenny”, „Co się dzieje, jeśli morderca popełnia samobójstwo przed aresztowaniem”, „W jaki sposób dostać się autobusem do dzielnicy Kotsubo w mieście Zushi?”¹⁵. Poszukiwania sprawcy zawiodły, dlatego też wynajął detektywa i dał mu częściowo uzyskany adres od policji. Ten zaś resztę adresu uzyskał dzięki osobom, które skontaktowały się z pracownikami miejskiego ratusza¹⁶. Mimo powtórnego zawiadomienia sprawca nie został aresztowany, ponieważ wówczas nękanie za pomocą poczty elektronicznej nie było przestępstwem w Japonii¹⁷. Miało to miejsce w kwietniu. Ostatecznie w październiku 2012 r. Kozutsumi włamał się do mieszkania ofiary i zadźgał ją na śmierć, potem powiesił się na balkonie. Śledczy odkryli na telefonie ofiary, że sprawca wysłał do niej ponad 1000 w ciągu 2 tygodni¹⁸. W tym przypadku poprzez wydanie informacji o ofierze sprawcy funkcjonariusze policji sami narazili ofiarę na niebezpieczeństwo¹⁹. Ponadto mąż ofiary wniósł pozew przeciwko rządowi miasta Zushi w związku z udostępnieniem informacji na temat adresu jego żony prywatnemu detektywowi, który przekazał je sprawcy morderstwa i żądał

¹² Kyodo, Chiba man arrested for stalking, threatening woman, 02.08.2013, <http://www.japantimes.co.jp/news/2013/08/02/national/crime-legal/chiba-man-arrested-for-stalking-threatening-woman/>, dostęp: 30.06.2018 r.; Chiba man first to be arrested under new anti-stalking law, 03.08.2013, <https://japantoday.com/category/crime/chiba-man-first-to-be-arrested-under-new-anti-stalking-law>, dostęp: 30.06.2018 r.;

¹³ K. Tanaka, Standing Up for Stalking Victims in Japan, 11.12.2012, <https://globalvoices.org/2012/12/11/standing-up-for-stalking-victims-in-japan/>, dostęp: 30.06.2018 r.

¹⁴ R. Seth, Man sends over a thousand emails to ex-girlfriend before killing her, 09.11.2012, <http://japandailynews.com/ex-boyfriend-sends-over-a-thousand-emails-to-ex-girlfriend-before-killing-her-0918152/>, dostęp: 30.06.2018 r.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Man whose wife was killed by stalker sues Zushi City, 28.10.2016, <https://japantoday.com/category/crime/man-whose-wife-was-killed-by-stalker-sues-zushi-city>, dostęp: 30.06.2018 r.

¹⁷ Japan stalker kills victim after police give location, <https://www.rnw.org/archive/japan-stalker-kills-victim-after-police-give-location>, dostęp: 30.06.2018 r.

¹⁸ R. Seth, Man sends... op. cit.

¹⁹ Obecnie art. 7 Sutōkā Kisei Hō stanowi, że informacje na temat ofiary są szczególnie chronione i taka sytuacja nie miałaby miejsca.

odszkodowania w wysokości 10 mln jenów²⁰. Ponadto ofiara zgodnie z policyjnymi raportami zgłaszała się o pomoc cztery razy i zgłaszała zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, które zostały odrzucone, ponieważ ustawa nie zawierała przepisów przewidywałyby karę za nękanie poprzez wysyłanie wiadomości za pomocą poczty elektronicznej, a jeśli już wzięto by je pod uwagę to nie było w nich zdania zawierającego frazę „zabiję cię”, stąd też nie wszczynano postępowania²¹. Pod koniec omawiania tego przypadku warto wspomnieć, że wynajęty przez sprawcę prywatny detektyw, 61-letni Hirotohi Kohama, został skazany na 2,5 roku pozbawienia wolności w zawieszeniu na 5 lat w styczniu 2015 r.²²

Po tym incydencie 19 listopada 2012 roku 49 różnych japońskich ugrupowań przeciwdziałających przemocy wobec kobiet stworzyło kampanię mającą na celu wsparcie ofiar oraz zapobieganiu morderstwom popełnianym przez stalkerów. Cała kampania została umieszczona na niedziałającej już stronie internetowej *Network to Create Sexual Violence Prohibition Act*²³. Grupy te zauważając braki legislacyjne w ustawodawstwie oraz procedurze karnej wydały wspólne oświadczenie będące wskazaniem dla działań organów ścigania²⁴. Oświadczenie to zawierało takie elementy jak:

- Szkolenia funkcjonariuszy policji w celu zrozumienia istoty przestępstwa nękania, które powinny odbywać się poza placówką policji i być prowadzone przez np. ofiary,
- Opublikowanie instrukcji jak postępować w przypadku takiego rodzaju przemocy wobec kobiet (w tym działań związanych z prześladowaniem, zapewnienia bezpieczeństwa osoby poszkodowanej),
- Poczta elektroniczna powinna stanowić dowód przestępstwa, zaś zakaz zbliżania powinien być wydawany na żądanie pokrzywdzonego,
- Ustawa o zapobieganiu przemocy w rodzinie powinna rozszerzyć sprawców z "małżonków" na "małżonków i innych" aby mogła obejmować osoby niezamężne i inne relacje,
- Ponadto ustawa regulująca usługi detektywistyczne powinna zmienić treść artykułu szóstego celem nienaruszania interesów osób pragnących prowadzić spokojne życie. Osoby prowadzące takie usługi nie powinny ujawniać adresu ofiary na żądanie stalkera lub w celu innych nadużyć²⁵.

²⁰ Man whose wife was killed by stalker sues Zushi City, 28.10.2016, <https://japantoday.com/category/crime/man-whose-wife-was-killed-by-stalker-sues-zushi-city>, dostęp: 30.06.2018 r.

²¹ K. Tanaka, Standing Up ... op. cit.

²² Man whose wife was killed by stalker sues Zushi City, 28.10.2016, <https://japantoday.com/category/crime/man-whose-wife-was-killed-by-stalker-sues-zushi-city>, dostęp: 30.06.2018 r.

²³ Strona internetowa kampanii Network to Create Sexual Violence Prohibition Act: <http://www.stop-sexual-violence-jp.org>, dostęp: 30.06.2018 r.; K. Tanaka, Standing Up ... op. cit.,

²⁴ Przykładowe akcje mające zapobiec popełnieniu przestępstwa stalkingu podjęła japońska policja m.in. w 2016 roku, gdy wówczas przygotowała materiały edukacyjne z ilustracjami, takimi jak broszury i płyty DVD, poprzez wykorzystanie tych materiałów na organizowanych w szkole zajęciach, gdzie w taki sposób organy policji prowadzą prewencję kryminalną dla uczniów i studentów. Zob. Special Feature: Countermeasures against International Terrorism Preface White Paper on Japanese Police 2016, Japanese National Police Agency, http://www.npa.go.jp/hakusyo/h28/english/WHITE_PAPER_ON_POLICE_2016/full_text_WHITE_PAPER_2016_.pdf, dostęp: 30.06.2018 r.; Kolejne przepisy wykonawcze i zawiadomienia w tej sprawie do ustawy o stalkingu wdrażane przez japońską policję można znaleźć w dokumentach na oficjalnej stronie japońskiej policji: <https://www.npa.go.jp/laws/notification/seian.html>, <https://www.npa.go.jp/laws/notification/seian/seiki/290526-63.pdf>, <https://www.npa.go.jp/pdc/notification/seian/seikeitaisakukanrikan/seikei20140314.pdf>, <https://www.npa.go.jp/laws/notification/seian/seiki/sougoutaisakunokaitei.pdf>; strona internetowa Cabinet Secretariat Cabinet Public Relations Office, http://www.kantei.go.jp/jp/johomobile/theme/large1/medium1/small1_2/small2_5/small3_4.html,

²⁵ K. Tanaka, Standing Up..., op. cit.; ストーカー被害への抜本的対策強化を：女性団体が緊急声明, Asia Japan Women's Resource Center, 22.11.2011, <http://ajwrc.org/jp/modules/bulletin/index.php?page=print&storyid=771>, dostęp: 30.06.2018 r.

Warto przywołać także inny przypadek, który został opisany przez Angelę Kubo oraz Jake Adelstein w artykule „*After months of debate, Japan’s court tell stalking victim “We won’t protect you”*”²⁶. W rzeczonym artykule autorki opisują przypadek Miss International Ikumi 2012 Yoshimatsu, która prowadziła w Japonii kampanię o nazwie Stalker-Zero, której głównym celem była zmiana przepisów prawnych mająca polegać na wprowadzeniu wydawania zakazu zbliżania się bez konieczności pojawiania się ofiary na posterunku policji. Yoshimatsu pewnie nie zainteresowałaby się tym tematem, gdyby nie seria zdarzeń, jakie miały miejsce w jej życiu po wygranej w konkursie. Gdy pewnego dnia kobieta brała udział w nagraniu do programu telewizyjnego do budynku stacji wkroczył nieznaną jej mężczyzna i zaczął wykrzykiwać, że musi dołączyć do jego agencji modelek. Yoshimatsu próbowała się przed nim ukryć w swojej garderobie, lecz ten siłą zdołał się do niej przedostać i gdyby nie interwencja ochroniarzy najprawdopodobniej zostałaby wtedy uprowadzona. Wkrótce po tym incydencie ten sam mężczyzna zaczął ją prześladować, grozić morderstwem, korzystać z niemal każdej okazji, aby ją zniesławić czy poniżyć. W trosce o swoje bezpieczeństwo Yoshimatsu zgłosiła się na o pomoc do najbliższego posterunku policji, lecz gdy opisała sytuację funkcjonariusze stwierdzili, że skoro i tak zależy jej na byciu sławną i rozpoznawalną, to może powinna zgodzić się na dołączenie do agencji swojego prześladowcy. Brak reakcji ze strony stróżów prawa zszokował ją, lecz równocześnie zmotywował do walki o swoje prawa²⁷.

CASE STUDY IV

Ofiara: *Sakura Moriyama*

Sprawca: *Daichi Miyazaki*

Data: 17.05.2013

Przebieg sprawy: 24-letnia ofiara została pchnięta nożem w mieście Kurashiki, należącym do prefektury Okayama przez 25-letniego kierowcę ciężarówki Daichiego Miyazakiego. Warto zaznaczyć, że policja wysłała zgodnie z procedurą sprawcy ostrzeżenie by powstrzymywał się od przebywania niedaleko kobiety. Gdy kobieta wracała o 21 wieczorem ze swojej pracy zauważyła samochód sprawcy, który był zaparkowany niedaleko jej domu. Wtedy to ofiara udała się na policję prosząc o pomoc. Policja tego dnia przed północą odwiozła ją do domu. Zaś nie zauważono wtedy jakichkolwiek działań Miyazakiego. Kilka minut po tym jak ofiara weszła do domu policja usłyszała jej krzyk. Natychmiast udali się na miejsce, ale podejrzany uciekł i 20 minut później został złapany. Nóż, który porzucił znaleziony został obok domu. Kobieta mieszkała z rodzicami w tym domu, którzy podczas ataku spali. Miyazaki powiedział policji, że wspiął na 2 piętro domu przez okno około godz. 21:00 i zaczął aż ofiara wróci do domu²⁸.

²⁶ A. Kubo, J. Adelstein, *After months of debate, Japan’s court tell stalking victim, “We won’t protect you”*, <http://www.japansubculture.com/after-months-of-debate-japans-court-tell-stalking-victim-we-wont-protect-you/>, dostęp: 30.06.2018 r.

²⁷ Ibidem.

²⁸ *Woman stabbed by stalker despite asking police for help*, 18.05.2013, <https://japantoday.com/category/crime/woman-stabbed-by-stalker-despite-asking-police-for-help>, dostęp: 12.07.2017 r.; *Kyodo, Missing Okayama girl may have been targeted by stalker, mother says*, 17.06.2014, <http://www.japantimes.co.jp/news/2014/07/17/national/crime-legal/missing-okayama-girl-may-targeted-stalker-mother-says/>, dostęp: 30.06.2018 r. ; A. Westlake, *Butcher arrested for selling Fukushima beef*

CASE STUDY V

Ofiara: Mitsuko Yamashita, Hisae Yamashita

Sprawca: *Gōta Tsutsui*

Data: 16.12.2011

Przebieg sprawy: 16 grudnia 2011 r., kiedy organy policji przybyły do domu rodziny Yamashita w miejscowości Saikai położonej w prefekturze Nagasaki na miejscu znalazły zwłoki zamordowanych dwóch kobiet, które były spokrewnione z kobietą, którą uporczywie nękał – 56-letnia matka Mitsuko Yamashita oraz 77-letniej babci Hisae Yamashita. Zostały one śmiertelnie ugodzone nożem w tylnej części samochodu marki minivan na zewnątrz posesji przez 31-letniego Gota Tsutsuiego pochodzącego z miejscowości Kuwana w prefekturze Mie. Przed morderstwami sprawca wysłał 17 maili do swojej byłej partnerki w których groził, że zabije jej krewnych. Tsutsui podczas aresztowania przyznał się do zarzucanych mu czynów, jednak podczas procesu zmienił zeznania i twierdził, że funkcjonariusze policji wymusili na nim takie oświadczenie woli. Sprawa zyskała sławę, gdy ujawniono, że policja w Chiba nie zareagowała na skargę przeciwko stalkerowi i wyjechała na wakacje²⁹. Po morderstwach Państwowa Komisja Bezpieczeństwa Publicznego udzieliła nagany 20 policjantom na komendzie policji w prefekturze Chiba oraz na komisariacie w Narashino, gdzie została złożona zawiadomienie w sprawie stalkingu. Ponadto podczas rozprawy ujawniono, że Tsutsui został ostrzeżony dwukrotnie przez policję w Chibie i był już przedmiotem śledztwa w sprawie zaatakowania córki 23-letniej Mitsuko Yamashity. Ojciec dziewczyny po raz pierwszy kontaktował się z policją w sprawie stalkingu córki 29.10.2011 roku. Wtedy to Tsutsui otrzymał pierwsze ostrzeżenie - potem wciąż nękał dziewczynę telefonami i za pomocą poczty elektronicznej w związku z czym otrzymał drugie ostrzeżenie. Gdy Yamashita i jego córka zgłosili się na policję 6 grudnia 2011 roku, aby oskarżyć sprawcę o napaść zostali odprawieni przez organy śledcze, ponieważ funkcjonariusze tłumaczyli się nieprzyjęciem zawiadomienia z powodu "innych naglących spraw" i prosili o przybycie w kolejnym tygodniu. Kolejnego dnia 12 oficerów udało się na dwutygodniową wycieczkę do Hokkaido, którą później próbowano zatuszować³⁰. Sąd Rejonowy Nagasaki skazał sprawcę na śmierć³¹, zaś Sąd Okręgowy w Fukuoka w styczniu 2014 roku utrzymał w mocy wyrok³², z kolei Sąd Najwyższy odrzucił apelację w tej sprawie w 2016 roku³³.

Warto wspomnieć, że sprawy uporczywego nękania w Japonii nie dotyczą wyłącznie obywateli Japonii, ale dotyczą także obcokrajowców, którzy przybywają do Japonii w celu podjęcia pracy. W 2005 r. 26-letnia Kanadyjka Laura Fitch, która przyjechała do Japonii uczyć języka angielskiego, wcześniej rano po wzięciu prysznicy, usłyszała dzwoniący telefon w jej apartamencie. Swój numer podała tylko rodzinie i bliskim przyjaciołom, więc mogła się spodziewać kto do niej dzwoni. Gdy odebrała telefon obcy mężczyzna zapytał ją czy jest Laurą i bez zastanowienia odpowiedziała twierdząco. Potem zapytał ją czy mieszka pod "takim a takim" adresem i ponownie odpowiedziała twierdząco. Później dopytywał się czy

after mislabeling it, 28.05.2012, <http://japandailynews.com/woman-stabbed-by-stalker-police-couldnt-prevent-assault-even-after-prior-report-1729081/1/>, dostęp: 30.06.2018 r.

²⁹ Japan: Top court upholds death sentence for killer of two women, 22.06.2016, http://www.jiadep.org/Tsutsui_Gota.html, dostęp: 30.06.2018 r.

³⁰ Ibidem.; J. Ryall, Japan revises laws to cover stalking threats in e-mails, 07.06.2013, <http://www.scmp.com/news/asia/article/1276930/japan-revises-laws-cover-stalking-threats-e-mails>, dostęp: 12.07.2017r.; Jiji, Tsutsui's death sentence stands in fatal 2011 stalking case, 21.06.2016, <http://www.japantimes.co.jp/news/2016/07/21/national/crime-legal/top-court-upholds-death-penalty-killer-tsutsui/>, dostęp: 30.06.2018 r.

³¹ Japan: Top court upholds death... op. cit.

³² Kyodo, Death penalty upheld for stalker, 24.06.2014, <http://www.japantimes.co.jp/news/2014/06/24/national/death-penalty-upheld-for-stalker/>, dostęp: 30.06.2018 r.

³³ Top court upholds death sentence for killer of two women. 22.06.2016, <https://japantoday.com/category/crime/top-court-upholds-death-sentence-for-killer-of-two-women>; dostęp: 30.06.2018 r.

właśnie wyszła spod prysznic i wtedy Fitch rozłączyła się. Od tego dnia każdego dnia przez dziesięć miesięcy Fitch odbierała mnóstwo takich telefonów. Dopiero gdy wyjechała z Japonii stalking zakończył się³⁴. Warto podkreślić, że już po pierwszym telefonie Fitch udała się na policję, ale ta miała związane ręce, ponieważ mężczyzna tylko dzwonił do niej.

Przypadek 22-letniej Brytyjki Lindsay Hawker zakończył się całkowicie inaczej i warto go tutaj omówić szerzej. 22-letnia nauczycielka angielskiego L. Hawker przybyła do Japonii świadczyć pracę dla szkoły językowej Nova. Została w 24 marca 2007 roku zamordowana w mieście Ichikawa w prefekturze Chiba przez 28-letniego Tsatsuya Ichihashi. Sprawca spotkał Hawker w pociągu i umówili się oni na prywatną lekcję angielskiego. Z kawiarni przenieśli się do mieszkania sprawcy, gdzie dokonano morderstwa. Dwa dni później zaniepokojeni zniknięciem Hawker znajomi zawiadomili o jej zaginięciu organy śledcze. Dzięki nagraniom z kamery przemysłowej umieszczonej nad kawiarnią znaleziono potencjalnego sprawcę i gdy policja chciała przesłuchać Ichihaskiego uciekł on z mieszkania, zaś policja podczas przeszukania posiadłości odkryła zwłoki Brytyjki. Hawker została zgwałcona, dotkliwie pobita i uduszona. W 2011 r. 32-letni Japończyk został skazany na karę dożywotniego pozbawienia wolności³⁵. Po ucieczce mężczyzna poddał się operacji plastycznej i był nieuchwytny przez 2 lata - aresztowano go w Osace w 2009 r. po potwierdzeniu zgodności jego odcisków placów z tymi z miejsca popełnienia przestępstwa³⁶. Ichihashi napisał książkę *Until I Was Arrested*, a otrzymane honorarium chciał oddać rodzinie zamordowanej kobiety³⁷. Na podstawie publikacji nakręcono w 2013 r. film *I am Ichihashi: Taiho sareru made*³⁸.

Zaostrzenie prawa antystalkingowego

³⁴ T. Larkin, Reported stalking cases likely just tip of iceberg, 10.04.2007, <http://www.japantimes.co.jp/community/2007/04/10/issues/reported-stalking-cases-likely-just-tip-of-iceberg/>, dostęp: 30.06.2018 r. ; A. Seaman, I was stalked in Japan like Lindsay, 11.04.2007, <http://www.dailymail.co.uk/femail/article-447621/I-stalked-Japan-like-Lindsay.html>, dostęp: 30.06.2018 r.

³⁵ J. Ryall, Manga-obsessed loner Tatsuya Ichihashi sentenced for Lindsay Hawker murder, 21.06.2011, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/japan/8652571/Manga-obsessed-loner-Tatsuya-Ichihashi-sentenced-for-Lindsay-Hawker-murder.html>, dostęp: 30.06.2018 r. ; Murder of Lindsay Ann Hawker: timeline, 21.06.2011, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/japan/8651285/Murder-of-Lindsay-Ann-Hawker-timeline.html>, dostęp: 30.06.2018 r.

³⁶ Dożywocie za gwałt i zabójstwo nauczycielki angielskiego, 21.06.2011, <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiatea,2/dozywocie-za-gwalt-i-zabojstwo-nauczycielki-angielskiego,178819.html>, dostęp: 30.06.2018 r.

³⁷ J. Ryall, Tatsuya Ichihashi: profile, 21.06.2011, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/japan/8651279/Tatsuya-Ichihashi-profile.html>, dostęp: 30.06.2018 r.

³⁸ Anglojęzyczny tytuł brzmi *I Am Ichihashi: Journal of a Murderer* w reżyserii Deana Fujioki, <http://www.imdb.com/title/tt2120075/>, dostęp: 30.06.2018 r.

Kanae Hazuki autorka znanej mangi „ラヴストーキン!” (ang. Love Stalking!) z 2008 r.³⁹ opisuje w niej życie Mizuki, która ma natarczywego wielbiciela - stalkera, który zostawia na jej skrzynce e-mailowej przerażające wiadomości, a jej ówczesny partner życiowy rozstaje się z nią, ponieważ był zmęczony prześladowaniem Mizuki przez nieustępliwego stalkera. Gdy Mizuki wyprowadza się z miasta traci kontakt ze stalkerem⁴⁰. Jest to jednak fikcja literacka⁴¹. Do 2017 r. japońska ustawa dotycząca przeciwdziałaniu uporczywemu nękanii nie zawierała przepisów dotyczących nękania w przestrzeni internetowej. Ustawa nie obejmowała wówczas m.in. Facebooka i innych znanych portali społecznościowych⁴². Podobnie jak w przypadku zainicjowania procesu legislacyjnego ustawy z 2000 r. tak za nowelizacją z 2017 r. stoi kolejny medialny przypadek ofiary stalkingu, którą była członkini popularnego w Japonii zespołu AKB48.

CASE STUDY VI

Ofiara: *Mayu Tomita*

Sprawca: *Tomohiro Iwasaki*

Data: 16.12.2016.

Przebieg sprawy: Piosenkarka popularnego w Japonii zespołu AKB48 była nękana przez swojego fana, 27-letniego Tomohiro Iwasakiego. Mężczyzna wysyłał jej prezenty i komunikował się z nią za pomocą mediów społecznościowych. Po tym, jak pewnego dnia Tomita zwróciła mu wysłany wcześniej prezent, jego wiadomości w liczbie ponad 400 wysłane za pomocą portalu społecznościowego Tweeter, szybko nabrały bardzo agresywnego wymiaru. Zaniepokojona dziewczyna udała się więc na posterunek policji w Musashino po radę. Później oskarżyła organy śledcze o bezczynność pomimo złożenia raportu, w którym stwierdziła, że obawia się, że zostanie zaatakowana lub zabita⁴³. Niestety mundurowi nie uznali wiadomości za wystarczająco niepokojące. Ich zignorowanie w ostateczności doprowadziło do tego, że 12 dni później od zawiadomienia złożonego przez piosenkarkę, w grudniu 2016 roku na wydarzeniu w Konegai mężczyzna poważnie zranił ją poprzez zadanie jej ponad 20 ciosów nożem, przez co 20-letnia Mayu Tomita w stanie krytycznym trafiła do szpitala. Iwasaki powiedział później śledczym, że chciał on ją poślubić i zostawił jej więcej niż 300 publicznych wiadomości adresowanych do niej na portalu społecznościowym Twitter⁴⁴. Iwasaki 28 lutego 2017 r. został skazany na karę pozbawienia wolności w wymiarze 14,5 r.⁴⁵ Wtedy właśnie zaczęły pojawiać się głosy nawołujące do zmiany ustawy z 2000 r.

³⁹ K. Hazuki, *ラヴストーキン!*, wyd. Tokyo: Bunkasha, 2008.

⁴⁰ Opis mangi *Love stalking!*, <https://www.mangaupdates.com/series.html?id=22839>, dostęp: 30.06.2018 r.

⁴¹ T. Otake, *Is Japan...*, op. cit.

⁴² Chiba man first to be arrested under new anti-stalking law, 03.08.2013, <https://japantoday.com/category/crime/chiba-man-first-to-be-arrested-under-new-anti-stalking-law>, dostęp: 30.06.2018 r. ;

⁴³ W. Sim, Police apologise to Japanese pop idol for inaction after she was stabbed over 20 times by stalker, 19.12.2016, <http://www.straitstimes.com/asia/east-asia/police-apologise-to-japanese-pop-idol-for-inaction-after-she-was-stabbed-over-20>, dostęp: 30.06.2018 r.

⁴⁴ T. Otake, *Is Japan...*, op. cit.; S. Murakai, Anti-stalking law under fire after stabbing of Japanese idol singer <http://www.japantimes.co.jp/news/2016/05/23/national/crime-legal/anti-stalking-law-fire-stabbing-japanese-idol-singer/>, dostęp: 30.06.2018 r. ; Shusuke M., Anti-stalking law under fire after stabbing of Japanese idol singer, 23.05.2016, <http://www.japantimes.co.jp/news/2016/09/10/national/social-issues/japan-waking-menace-stalking/>, dostęp: 30.06.2018 r. ; W. Sim, Police apologise to Japanese... op. cit.; Kyodo, Revised anti-stalking law centered on social media harassment takes effect, 03.01.2017, <http://www.japantimes.co.jp/news/2017/01/03/national/crime-legal/revised-anti-stalking-law-centered-social-media-harassment-takes-effect/>, dostęp: 30.06.2018 r.

⁴⁵ Sim W., Stalker who stabbed Japanese pop idol dozens of times jailed 14½ years, 28.02.2017, <http://www.straitstimes.com/asia/east-asia/stalker-who-stabbed-japanese-pop-idol-dozens-of-times-jailed-1412-years>, dostęp: 30.06.2018 r.

Pomimo zakazu uporczywego nękania ustawa w dalszym ciągu nie wspominała o komunikacji i wiadomościach zamieszczanych na forum mediów społecznościowych, gdzie większość publikacji ma charakter publiczny⁴⁶. Po tym zdarzeniu partia LDP złożyła propozycję zmiany ustawy włączając do treści ustawy nękania za pomocą mediów społecznościowych⁴⁷.

Opisana powyżej sprawa doprowadziła do nowelizacji ustawy antystalkingowej, którą zaostorzono 3 stycznia 2017 r. poszerzając jej treść o działania w przestrzeni internetowej⁴⁸. Tu warto zaznaczyć, że rewizja prawa sprawiła, że organy śledcze mogły aresztować 20 lutego 2017 r. Akihiro Fukushima, który 2 lutego 2017 r. groził śmiercią 27-letniej aktorce Nana Mizuki na portalu społecznościowym Twitter⁴⁹. 14 czerwca 2017 r. nastąpiła kolejna rewizja przepisów⁵⁰. Nie dokonano zmiany w warunkach kary, ale przyspieszono proces związany z uzyskiwaniem nakazu i dodano zapis, że naruszenie zakazu zbliżania się przez stalkera do ofiary sprawi, iż sprawca podlegać będzie karze 2 lat pozbawienia wolności lub grzywnie w wysokości 200 tys. jenów.

Stalking 2.0

Opublikowany w kwietniu 2014 r. raport Państwowej Agencji Policji ujawnia, że wzrasta liczba incydentów związanych z prześladowaniem przez ludzi starszych. W 2013 r. w 1 919 zawiadomieniach o popełnieniu przestępstwa sprawcami były osoby w wieku powyżej 60 roku życia. Problematyka ta dotyczy dwóch sytuacji - pierwsza, gdy szef prześladowuje dużo młodszą podwładną albo druga, gdy mężczyzna poszukuje kobiety w podobnym wieku i mieszkającą na tym samym obszarze z bardzo różnorodnych przyczyn. Stosownie do

⁴⁶ Stalker jailed for stabbing Japanese pop idol, 01.03.2017, <http://www.thestar.com.my/news/regional/2017/03/01/stalker-jailed-for-stabbing-japanese-pop-idol/>, dostęp: 30.06.2018 r.

⁴⁷ T. Otake., Is Japan..., op. cit.; Matsui S., The criminalization of revenge..., op. cit., s. 292 i n.; Kyodo, Accused killer says..., op. cit.; Kyodo, Stalker in Mitaka murder case sentenced to 22 years, 02.08.2014, <http://www.japantimes.co.jp/news/2014/08/02/national/crime-legal/stalker-in-mitaka-murder-case-sentenced-to-22-years/>, dostęp: 30.06.2018 r. ; Stalker hid in closet at girl's home before killing her, 11.10.2013, <https://japantoday.com/category/crime/stalker-hid-in-closet-at-girls-home-before-killing-her>, dostęp: 30.06.2018 r. ; F. Aquino, 18 year old Tokyo girl stabbed to death by stalker after she sought police help, 09.10.2013, <http://japandailynews.com/18-year-old-tokyo-girl-stabbed-to-death-by-stalker-after-she-sought-police-help-0937461/>, dostęp: 30.06.2018 r.

⁴⁸ Kyodo, Revised anti-stalking law centered on social media harassment takes effect, 03.01.2017, <http://www.japantimes.co.jp/news/2017/01/03/national/crime-legal/revised-anti-stalking-law-centered-social-media-harassment-takes-effect/>, dostęp: 30.06.2018 r.; Dokumenty ogłoszone po sesji plenarnej japońskiej Izby Reprezentantów dotyczące zmian ustawy o stalkingu zaproponowanej przez japońską Partię Demokratyczną, zob. <https://www.minshin.or.jp/article/110533>. Z dokumentami można zapoznać się pod następującymi adresami internetowymi: <https://www.minshin.or.jp/download/32133.pdf>, <https://www.minshin.or.jp/download/32134.pdf>, <https://www.minshin.or.jp/download/32135.pdf>, <https://www.minshin.or.jp/download/32136.pdf>, <https://www.minshin.or.jp/download/32137.pdf>, dostęp: 30.06.2018 r.

⁴⁹ W. Sim, Stalker who stabbed..., op. cit.

⁵⁰ W sprawie stalkingu wydano trzy orzeczenia Sądu Najwyższego w Tokio. Warto się z nimi zapoznać: 2003 (A) 520, 2004 (A) 2571, 2007 (A) 1961 (www.courts.go.jp).

statystyk Narodowej Agencji Policji w 21.089 zgłoszonych przypadków w 2013 r. 9.1% spraw dotyczyło sprawców w wieku 60 lat i starszych⁵¹. Liczba sprawców powyżej 60 roku życia wynosiła 383 przypadki w 2003 r. i wzrosła do 1329 w 2012 r., zaś w tych samych latach dla grupy wiekowej powyżej 70 lat liczby te wyniosły od 90 do 505. W prefekturze Hyogo policja aresztowała 37 osób, a w tym cztery powyżej 60 roku życia i jednego sprawcę w wieku 76 lat, który został aresztowany za nękanie telefonami kelnerki, ponieważ dzwonił do niej 62 razy w ciągu dwóch dni po tym, jak odmówiła spotkania z nim⁵².

Wnioski

Jak nietrudno zauważyć prawo dotyczące uporczywego nękania w Japonii ewoluuje wraz z każdą sprawą, która go dotyczy i ogranicza nowe zjawiska i metody działalności sprawców tego przestępstwa. Obecnie japońska ustawa *Sutōkā Kisei Hō* obejmuje przypadki, w których sprawca jako narzędzia do uporczywego nękania używa mediów oraz platform społecznościowych. Poszerzenie katalogu art. 2 ustawy *Sutōkā Kisei Hō* przez japońskiego ustawodawcę wychodzi naprzeciw osobom poszkodowanym oraz nowym sposobom realizacji tego przestępstwa i tym sposobem zdecydowanie sprzyja większej penalizacji tego zjawiska oraz zwiększa ochronę osób pokrzywdzonych.

⁵¹ Solitary seniors who seek soul mates descend into stalking, 06.10.2014, <https://japantoday.com/category/features/kuchikomi/solitary-seniors-who-seek-soul-mates-descend-into-stalking>, dostęp: 30.06.2018 r.

⁵² M. Blaster, Report finds a dramatic increase in Japanese men taking up stalking in their golden years, 22.10.2013, <http://en.rocketnews24.com/2013/10/22/report-finds-a-dramatic-increase-in-japanese-men-taking-up-stalking-in-their-golden-years/>, dostęp: 30.06.2018 r.; Funkcjonariusze policji w prefekturze Nara aresztowali w czerwcu 2014 roku 85-letniego Takeo Shinda z Wakayama, ponieważ wielokrotnie śledził 5 lat młodszą kobietę. Między 6 a 23 listopada 2013 roku zostawił jej wiele wiadomości na telefonie, że czeka pod jej domem w mieście Nara. 2 maja 2014 roku wszedł nieproszony do jej domu. Podejrzany pochodził z miasta Hashimoto i podczas śledztwa zeznał, że nękał kobietę, ponieważ kilka lat temu leżała ona w tej samej sali szpitalnej co jego zmarła żona. Zob. K. Nakano, Stalking by Japan's seniors surging, 09.10.2014, <http://www.tokyoreporter.com/2014/10/09/stalking-by-japans-seniors-surging/>, dostęp: 12.07.2017 r.; Tokyo Reporter Staff, Wakayama man, 85, accused of stalking Nara woman, 80, 14.06.2014, <http://www.tokyoreporter.com/2014/06/14/wakayama-man-85-accused-of-stalking-nara-woman-80/>, dostęp: 30.06.2018 r.; G. Guilford, Japan's Elderly Have an Odd Hobby: Stalking, 23.10.2013, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2013/10/japans-elderly-have-an-odd-hobby-stalking/280802/>, dostęp: 30.06.2018 r.

Bibliografia:

- Aquino F., 18-year-old Tokyo girl stabbed to death by stalker after she sought police help, 09.10.2013, <http://japandailynews.com/18-year-old-tokyo-girl-stabbed-to-death-by-stalker-after-she-sought-police-help-0937461/> dostęp: 30.06.2018 r.
- Blaster M., Report finds a dramatic increase in Japanese men taking up stalking in their golden years, 22.10.2013, <http://en.rocketnews24.com/2013/10/22/report-finds-a-dramatic-increase-in-japanese-men-taking-up-stalking-in-their-golden-years/>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Chiba man first to be arrested under new anti-stalking law, 03.08.2013, <https://japantoday.com/category/crime/chiba-man-first-to-be-arrested-under-new-anti-stalking-law>, dostęp: 30.06.2018 r.;
- Dokumenty ogłoszone po sesji plenarnej japońskiej Izby Reprezentantów dotyczące zmian ustawy o stalkingu zaproponowanej przez japońską Partię Demokratyczną, zob. <https://www.minshin.or.jp/article/110533>. Z pełną treścią dokumentów można zapoznać się pod adresem: <https://www.minshin.or.jp/download/32133.pdf>, <https://www.minshin.or.jp/download/32134.pdf>, <https://www.minshin.or.jp/download/32135.pdf>, <https://www.minshin.or.jp/download/32136.pdf>, <https://www.minshin.or.jp/download/32137.pdf>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Dożywocie za gwałt i zabójstwo nauczycielki angielskiego, 21.06.2011, <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiatea,2/dozywocie-za-gwalt-i-zabojstwo-nauczycielki-angielskiego,178819.html>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Guilford G., Japan's Elderly Have an Odd Hobby: Stalking, 23.10.2013, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2013/10/japans-elderly-have-an-odd-hobby-stalking/280802/>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Hazuki K., ラヴストーキン!, wyd. Tokyo: Bunkasha, 2008.
- Hofilena J. Improved anti-stalking law to be enforced in Japan, 04.10.2013, <http://japandailynews.com/improved-anti-stalking-law-to-be-enforced-in-japan-0437138/>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Hofilena J., Tokyo police reveal stalker kept extensive computer records for planning murder of Saaya Suzuki, 22.10.2013, <http://japandailynews.com/tokyo-police-reveal-stalker-kept-extensive-computer-records-for-planning-murder-of-saaya-suzuki-2238289/>, dostęp: 30.06.2018 r.
- I Am Ichihashi: Journal of a Murderer w reżyserii Deana Fujioki, <http://www.imdb.com/title/tt2120075/>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Japan stalker kills victim after police give location, <https://www.rnw.org/archive/japan-stalker-kills-victim-after-police-give-location>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Japan: Top court upholds death sentence for killer of two women, 22.06.2016, http://www.jiadep.org/Tsutsui_Gota.html, dostęp: 30.06.2018 r.
- Japanese actress Saaya Suzuki stabbed to death in Tokyo suburb, 11.10.2013, <http://www.whatsonxiamen.com/ent5891.html>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Jiji, Tsutsui's death sentence stands in fatal 2011 stalking case, 21.06.2016, <http://www.japantimes.co.jp/news/2016/07/21/national/crime-legal/top-court-upholds-death-penalty-killer-tsutsui/>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Kubo A., Adelstein J., After months of debate, Japan's court tell stalking victim, "We won't protect you", <http://www.japansubculture.com/after-months-of-debate-japans-court-tell-stalking-victim-we-wont-protect-you/>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Kyodo, Accused killer says he hid in victim's home, 10.10.2013, <http://www.japantimes.co.jp/news/2013/10/10/national/crime-legal/accused-killer-says-he-hid-in-victims-home/>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Kyodo, Chiba man arrested for stalking, threatening woman, 02.08.2013, <http://www.japantimes.co.jp/news/2013/08/02/national/crime-legal/chiba-man-arrested-for-stalking-threatening-woman/>, dostęp: 30.06.2018 r. ; Chiba man first to be arrested under new anti-stalking law, 03.08.2013, <https://japantoday.com/category/crime/chiba-man-first-to-be-arrested-under-new-anti-stalking-law>, dostęp: 30.06.2018 r. ;
- Kyodo, Death penalty upheld for stalker, 24.06.2014, <http://www.japantimes.co.jp/news/2014/06/24/national/death-penalty-upheld-for-stalker/>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Kyodo, Missing Okayama girl may have been targeted by stalker, mother says, 17.06.2014, <http://www.japantimes.co.jp/news/2014/07/17/national/crime-legal/missing-okayama-girl-may-targeted-stalker-mother-says/>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Kyodo, Revised anti-stalking law centered on social media harassment takes effect, 03.01.2017, <http://www.japantimes.co.jp/news/2017/01/03/national/crime-legal/revised-anti-stalking-law-centered-social-media-harassment-takes-effect/>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Kyodo, Stalker in Mitaka murder case sentenced to 22 years, 02.08.2014, <http://www.japantimes.co.jp/news/2014/08/02/national/crime-legal/stalker-in-mitaka-murder-case-sentenced-to-22-years/>, dostęp: 30.06.2018 r.

- Larkin T. Reported stalking cases likely just tip of iceberg, 10.04.2007, <http://www.japantimes.co.jp/community/2007/04/10/issues/reported-stalking-cases-likely-just-tip-of-iceberg/>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Man whose wife was killed by stalker sues Zushi City, 28.10.2016, <https://japantoday.com/category/crime/man-whose-wife-was-killed-by-stalker-sues-zushi-city>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Matsui S., The criminalization of revenge porn in Japan, *Washington International Law Journal* 2015, vol. 24 n. 2, <https://digital.lib.washington.edu/dspace-law/bitstream/handle/1773.1/1516/24WILJ0285.pdf;sequence=1>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Murakai S., Anti-stalking law under fire after stabbing of Japanese idol singer <http://www.japantimes.co.jp/news/2016/05/23/national/crime-legal/anti-stalking-law-fire-stabbing-japanese-idol-singer/>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Murder of Lindsay Ann Hawker: timeline, 21.06.2011, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/japan/8651285/Murder-of-Lindsay-Ann-Hawker-timeline.html>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Nakano K., Stalking by Japan's seniors surging, 09.10.2014, <http://www.tokyoreporter.com/2014/10/09/stalking-by-japans-seniors-surging/>, dostęp: 12.07.2017 r.
- Opis mangi Love stalking!, <https://www.mangaupdates.com/series.html?id=22839>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Otake T., Is Japan waking up to the menace of stalking?, 10.08.2016, http://www.japantimes.co.jp/news/2016/09/10/national/social-issues/japan-waking-menace-stalking/#.WGvk_fnhC00, dostęp: 30.06.2018 r.
- Police must take stalking seriously, 11.10.2013, <http://www.japantimes.co.jp/opinion/2013/10/11/editorials/police-must-take-stalking-seriously/>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Przepisy wykonawcze i zawiadomienia w tej sprawie do ustawy o stalkingu wdrażane przez japońską policję można znaleźć w dokumentach na oficjalnej stronie japońskiej policji: <https://www.npa.go.jp/laws/notification/seian.html>, <https://www.npa.go.jp/laws/notification/seian/seiki/290526-63.pdf>, <https://www.npa.go.jp/pdc/notification/seian/seikeitaisakukanrikan/seikei20140314.pdf>, <https://www.npa.go.jp/laws/notification/seian/seiki/sougoutaisakunokaitei.pdf>;
- Ryall J., Japan revises laws to cover stalking threats in e-mails, 07.06.2013, <http://www.scmp.com/news/asia/article/1276930/japan-revises-laws-cover-stalking-threats-e-mails>, dostęp: 12.07.2017r.
- Ryall J., Manga-obsessed loner Tatsuya Ichihashi sentenced for Lindsay Hawker murder, 21.06.2011, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/japan/8652571/Manga-obsessed-loner-Tatsuya-Ichihashi-sentenced-for-Lindsay-Hawker-murder.html>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Ryall J., Tatsuya Ichihashi: profile, 21.06.2011, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/japan/8651279/Tatsuya-Ichihashi-profile.html>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Seaman A., I was stalked in Japan like Lindsay, 11.04.2007, <http://www.dailymail.co.uk/femail/article-447621/I-stalked-Japan-like-Lindsay.html>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Seth R., Man sends over a thousand emails to ex-girlfriend before killing her, 09.11.2012, <http://japandailynews.com/ex-boyfriend-sends-over-a-thousand-emails-to-ex-girlfriend-before-killing-her-0918152/>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Shusuke M., Anti-stalking law under fire after stabbing of Japanese idol singer, 23.05.2016, <http://www.japantimes.co.jp/news/2016/09/10/national/social-issues/japan-waking-menace-stalking/>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Sim W., Police apologise to Japanese pop idol for inaction after she was stabbed over 20 times by stalker, 19.12.2016, <http://www.straitstimes.com/asia/east-asia/police-apologise-to-japanese-pop-idol-for-inaction-after-she-was-stabbed-over-20>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Sim W., Stalker who stabbed Japanese pop idol dozens of times jailed 14½ years, 28.02.2017, <http://www.straitstimes.com/asia/east-asia/stalker-who-stabbed-japanese-pop-idol-dozens-of-times-jailed-1412-years>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Solitary seniors who seek soul mates descend into stalking, 06.10.2014, <https://japantoday.com/category/features/kuchikomi/solitary-seniors-who-seek-soul-mates-descend-into-stalking>, dostęp: 30.06.2018 r.
- Special Feature: Countermeasures against International Terrorism Preface White Paper on Japanese Police 2016, Japanese National Police Agency, http://www.npa.go.jp/hakusyo/h28/english/WHITE_PAPER_ON_POLICE_2016/full_text_WHITE_PAPER_2016_.pdf, dostęp: 30.06.2018 r.
- Stalker hid in closet at girl's home before killing her, 11.10.2013, <https://japantoday.com/category/crime/stalker-hid-in-closet-at-girls-home-before-killing-her>, dostęp: 30.06.2018 r.

Stalker hid in closet at girl's home before killing her, 11.10.2013, <https://japantoday.com/category/crime/stalker-hid-in-closet-at-girls-home-before-killing-her>, dostęp: 30.06.2018 r.

Stalker jailed for stabbing Japanese pop idol, 01.03.2017, <http://www.thestar.com.my/news/regional/2017/03/01/stalker-jailed-for-stabbing-japanese-pop-idol/>, dostęp: 30.06.2018 r.

Strona internetowa Cabinet Secretariat Cabinet Public Relations Office, http://www.kantei.go.jp/jp/johomobile/theme/large1/medium1/small1_2/small2_5/small3_4.html,
Strona internetowa kampanii Network to Create Sexual Violence Prohibition Act: <http://www.stop-sexual-violence-jp.org>, dostęp: 30.06.2018 r.

Tanaka K., Standing Up for Stalking Victims in Japan, 11.12.2012, <https://globalvoices.org/2012/12/11/standing-up-for-stalking-victims-in-japan/>, dostęp: 30.06.2018 r.

Tokyo Reporter Staff, Wakayama man, 85, accused of stalking Nara woman, 80, 14.06.2014, <http://www.tokyoreporter.com/2014/06/14/wakayama-man-85-accused-of-stalking-nara-woman-80/>, dostęp: 30.06.2018 r.

Top court upholds death sentence for killer of two women. 22.06.2016, <https://japantoday.com/category/crime/top-court-upholds-death-sentence-for-killer-of-two-women;> dostęp: 30.06.2018 r.

Ustawa Sutōkā Kisei Hō (ustawa nr 102 z 2006 r.) <http://elaws.e-gov.go.jp>, dostęp: 30.06.2018 r.

Orzeczenia Sądu Najwyższego w Tokio: 2003 (A) 520, 2004 (A) 2571, 2007 (A) 1961 (www.courts.go.jp).

Westlake A., Butcher arrested for selling Fukushima beef after mislabeling it, 28.05.2012, <http://japandailynews.com/woman-stabbed-by-stalker-police-couldnt-prevent-assault-even-after-prior-report-1729081/>, dostęp: 30.06.2018 r.

Woman stabbed by stalker despite asking police for help, 18.05.2013, <https://japantoday.com/category/crime/woman-stabbed-by-stalker-despite-asking-police-for-help>,
dostęp: 12.07.2017 r.

ストーカー被害への抜本的対策強化を：女性団体が緊急声明, Asia Japan Women's Resource Center, 22.11.2011, <http://ajwrc.org/jp/modules/bulletin/index.php?page=print&storyid=771>, dostęp: 30.06.2018 r.